

VROUWENGROEPEN IN EN OM MAASTRICHT

We willen in ieder Mooswief deze lijst van vrouwengroepen en vaste activiteiten plaatsen. Sta je er nog niet bij of wil je een andere tekst, geef dat dan even door.

ABVA-VROUWEN. Deze vrouwen bespreken onderwerpen waar vrouwen, wijzelf, in haar werk mee te maken hebben en wat en hoe we daar wat aan kunnen doen. We komen iedere eerste woensdag van de maand om 20.00 bij elkaar in het Vrouwencentrum, Bouillonstraat 14, Maastricht. Sekr.: Lente van Gemert, St. Jozefstraat 90, 6245 LP Eysden, tel: thuis 04409-35778, tel: werk 04407-1356 t.st.119.

ABOP-VROUWEN. Deze vrouwengroep binnen de ABOP organiseert vrouwen op punten, die voor haar in het onderwijs van groot belang zijn, zoals: de positie van vrouwen als werknemers in het onderwijs. Sekr. Hennie Lenders, Eburonenweg 36a, Maastricht, tel. 621796.

BIBLIOTHEEK LILITH. Bibliotheek van het vrouwenhuis, adres: Bouillonstraat 14, tel: 11235. Openingsuren: maandag 19.30-20.30, woensdag 10.00-12.00 en vrijdag 13.00-15.30.

BLIJF VAN MIJN LIJF. De vrouwen van Blijf zorgen voor de opvang van geestelijk en lichamelijk mishandelde en met mishandeling bedreigde vrouwen en haar kinderen. Ze willen ook mishandeling in de openbaarheid brengen en manieren vinden om die te bestrijden. Tel. 045-711684.

FORT-MAASTRICHT. In een FORT-groep zitten vrouwen die in botsing komen met het beeld dat de samenleving heeft van goed functionerende vrouwen en die met elkaar willen leren om kracht te vinden om gekozen veranderd gedrag vol te houden. Informatie en aanmelding: FORT-MAASTRICHT, postbus 5098, 6202 EW Maastricht.

KOMITEE EKONOMISCHE ZELFSTANDIGHEID VOOR VROUWEN. Een studiegroep die zich bezighoudt met plannen e.d. tegen kostwinnersbeginsel, voor arbeidstijdverkorting. Contactadressen: P. Roefs, Bourgognestraat 72, tel. 11417, Betty Casteleyn, Kast. Aldengoorstraat 25 b en Kik Snoek, Heugemerweg 31, tel. 10178.

KOMITEE VROUWEN IN DE BIJSTAND: elke woensdagochtend van 10.00-12.00 koffie-bijeenkomst in het vrouwencentrum, Bouillonstraat 14; vragen naar Marian Vostermans.

voor de rest van de week, vraag naar Ans).

MEISJESTELEFOON. Emancipatorische telefoondienst aan meisjes van 12 tot circa 20 jaar, wo. en vrij. van 15.00-18.00. Tel: 11965.

RODIE VROUWEN. Wij vormen de politieke vrouwenorganisatie van de PvdA en zijn gericht op de emancipatie van vrouwen binnen de PvdA en in de maatschappij. Kontaktpersoon voor Maastricht: Hèlène Hoogenboom, Cannerweg 684, tel: 16797.

SOC-FEM-PLATFORM. Voor vrouwen die het belangrijk vinden om vanuit soc-fem-perspektief te strijden voor vrouwenbevrijding; organiseert thema-avonden en acties. Bijeenkomsten ongeveer eenmaal in de drie weken op de donderdagavond. Adres: Vrouwencentrum, Bouillonstraat 14, tel: 11235.

STEUNPUNT VROUW EN WERK, midden-en zuid-Limburg. Een groep vrouwen die vrouwen steunen bij het zoeken van zinvol betaald werk, bij het verbeteren van haar positie op de arbeidsmarkt en in haar werk. Open dinsdag t/m vrijdag van 10.00-14.00, tel: 045-713311, adres: Putgraaf 3, 6411 GT Heerlen.

STICHTING STUDIE EN VORMINGSWERK VOOR VROUWEN. Deze geeft vorming aan vrouwen boven de 30 jaar.

Wil je meer leren over bepaalde onderwerpen, wil je leren praten in een groep, wil je wat meer zelfvertrouwen krijgen, wil je meer contact in een gezellige groep neem dan contact op met S.S.V.V., tel: 045-718363, t.st. 48. In de groep Heugem is nog plaats voor enkele deelneemsters.

VIDO-VROUWEN. Vrouwen in de overgang. De VIDO-groepen zijn zelfhulpgroepen. De vrouwen helpen elkaar door over haar ervaringen en situaties te praten, door naar elkaar te luisteren. Iedere Dinsdagmiddag is er een na-VIDO. Er wordt gewerkt met praatgroepen. Adres: Vrouwencentrum, Bouillonstraat 14, tel. 11235; vragen naar Rozette.

naar Rozette.

VIM. Vrouwen informatie Maastricht, een krantje met informatie over activiteiten van Maastrichtse vrouwengroepen, te vinden op alle openbare plaatsen. Een abonnement kost f5,-, een postabonnement.

Redaktie-adres: Ina van Wijck, Ponjaardruwe 50, Maastricht.

VOS-WERKGROEP MAASTRICHT: Contactadres: Anita Michielsens, Koserije 159a, Maastricht, tel. 615679/615978

VROUWEN BELLEN VROUWEN. Roermond. bereikbaar ma t/m vr van 9.00-12.00, din en don van 20.00-23.00, tel: 04750-18000.

VROUWENCENTRUM. adres: Bouillonstraat 14, tel: 11235. Openingsuren van het pand en de bar: di. van 9.00-17.00, wo. van 10.00-18.00, do. van 9.00-17.00 en vrij. van 10.00-18.00. Openingsuren van alleen de bar: ma. van 19.30-24.00, wo. van 19.30-24.00, don. van 19.30-24.00 en zon. van 13.30-18.00.

VROUWENGEZONDHEIDSCENTRUM. De werkgroep die zich hiermee bezighoudt komt een aantal malen per maand bijeen. Voor informatie, advies en acties kun je terecht in het vrouwencentrum, Bouillonstraat 14, tel: 11235. Openingsuren: ma. van 20.00-22.00, vrij. van 10.00-12.00.

VROUWENKOOR. Sinds maart 1981 zijn we bezig met veel enthousiasme muziek te maken. Vooral op zang ligt de nadruk. We zijn te kontrakteren voor e.v.t. optredens op vrouwvriendelijke aangelegenheden. Contactadres: vrouwencentrum, Bouillonstraat 14, tel 11235. Maandagavond is er repetitie in het vrouwencentrum.

VROUWEN TEGEN SEXUEEL GEWELD. Wij middels actie en (telefonische) opvang vrouwen stimuleren in verzet te komen tegen allerlei vormen van seksueel geweld en de publieke opinie beïnvloeden/veranderen. Contactadres: vrouwencentrum, Bouillonstraat 14, tel: 54453.

VROUWEN VOOR VREDE. Wij vormen een groep tegen kernwapens, voor vrede. We werken in kleine groepjes en komen eens per maand als grote groep bij elkaar om elkaar te informeren. We hebben vrouwen nodig om onze groep te versterken. Kontaktpersoon: Annelies Vossen, Wethouder v. Caldenborghlaan 56, tel: 626253.

WIJ VROUWEN EISEN. Actiecomité voor betere abortus, anti-conceptie en sterilisatie-mogelijkheden

We houden ons bezig met acties op gebied van parlementaire politiek, verbetering, hulpverlening en voorlichting aan vrouwen en meiden. Je kunt ons ook zelf inschakelen bij dergelijke activiteiten (b.v. op school), vrouwengroep, vormingscentrum etc.). Sekr.: Ineke Hussaarts, Rechtstraat 80, tel. 17805 (1x3xherh.).

WITTE VROUWENPROJECT. Tweedehandsklerenwinkel en activiteiten voor vrouwen in het Witte Vrouwenveld, Burgemeestersplein 2, Maastricht.

mooswief

vrouwenkrant maastricht

boekbespreking

vrouwenkorenfestival
het avondmaal van J. Chicago
waar zijn de heksen gebleven?

nr. 29 juli/augustus '85 f 3.50

inhoudsopgave

Redaktioneel.....	pag. 1
Met het oog op de vrouwenbeweging.....	pag. 2
Is een soc-fem. vrouwengroep nog aktueel.....	pag. 3
Waar zijn de heksen gebleven?.....	pag. 7
Vrouwenkorenfestival: een indruk.....	pag. 8
Fotopagina's vrouwenkorenfestival.....	pag. 10
Dinner party van Judy Chicago.....	pag. 12
Boekbespreking: Op zoek naar Sophia.....	pag. 17
Interview met Trees Ruys.....	pag. 19
Een feministe van het eerste uur.....	pag. 22
Nelia Sancho Liao over de situatie in de Filipijnen.....	pag. 23
Het vrouwengezondheidscentrum bestaat 1 jaar.....	pag. 27
Aankondigingen	pag. 28

AAN DIT NUMMER WERKTEN MEE:

TYPEWERK: Nettie Litjens
CORRESPONDENTE: Ellie Satijn
LAY-OUT: Marlie Duizings
FOTO'S: Nettie Litjens
Vrouwen die het onzichtbare werk deden en vrouwen die kopij leverden.

REDAKTIE:

Hennie de Boer, Monique Obbens,
Marlie Duizings, Delphine Rietveld en Menthy Willems.

KORRESPONDENTIEADRES:

Het Mooswief,
p/a Vrouwencentrum,
Bouillonstraat 14,
6211 LH Maastricht.

TELEFONISCH ADRES:

Marlie Duizings, tel. 479012

VERKOOPADRESSEN:

De Tribune, 't Kiöske, Servaes,
V&D, Leiter Nijpels, Berchmans, Gadet,
het kantoor van het vrouwencentrum,
de tijdschriftenhandelaar tegenover
het station en de boekhandel aan het
Orleansplein.

ABONNEMENTEN:

De abonnementen lopen van september tot september. Een abonnement kost met ingang van het volgende nummer dan ook £15,- en het staat voor 5 nummers. Woon je buiten Maastricht? Wordt dan lid voor £25,- per jaar (5 nummers plus porto-kosten). Betaling op gironummer 1058180, Spaarbak Limburg, Maastricht, t.g.g. bankrek. no. 879203501 onder vermelding: abonnement Mooswief. Na ontvangst betaling gaat het abonnement in.

VERANTWOORDING:

Tekeningen, artikelen, foto's en dergelijke vallen onder de verantwoording van de inzenders. De spelling van de schrijfster wordt gehandhaafd.

NR. 30:

Hier zullen o.a. onder voorbehoud in staan; een artikel over schoonheidsspecialisten en feminisme, een artikel over en van gemeenteraads-vrouwen in Maastricht en een artikel over de wereldvrouwenconferentie in Nairobi.

redaktioneel

Dit is het laatste nummer van de 5e jaargang.

Net als de vorige keer een extra dik nummer. Een goed teken!

En eigenlijk zou het in de toekomst steeds minder een probleem moeten zijn om aan kopij te komen, aangezien we een nieuw werksysteem hebben ontwikkeld.

We hebben namelijk onze werkgroep uitgebreid. Niet alleen wij-zelf zorgen nu voor bijdragen, maar ook onze free-lance medewerkers, waaronder Ellie Satijn, Annemie Lemmens, Lisette Weyers en Nettie Litjens. Deze vrouwen zitten niet in de redactie, maar zorgen voor artikelen op cultureel en rechtsgebied of voor tekeningen en typen.

Onze redactiegroep is helaas kleiner, omdat Marian van Dongen ons heeft verlaten. Marian vond het na 5 jaar welletjes en bovendien ontbrak haar de tijd om nog veel energie in het Mooswief te steken. Nu zullen we moeten afwachten of het ook zonder haar kan; 5 jaar geleden was dat in ieder geval niet zo.

Vorig jaar rond deze tijd was de opening van het vrouwencentrum. Nu hebben we al het 1-jarig bestaan gevierd. Ondanks alle tegenslagen draait het vrouwencentrum behoorlijk en dat is toch een knappe prestatie als je bedenkt dat dit allemaal op vrijwillige basis gebeurt.

Dit nummer is over het algemeen een taai te lezen nummer. Maar daarom is het zeker niet minder belangrijk wat er in staat.

Een taai maar wel duidelijk artikel is bijvoorbeeld het stuk over het soc-fem platform. Het geeft een beeld van het soc-fem hier in Maastricht; hoe het functioneert, wat voor soort vrouwen erin zitten en wat de doelstellingen van het soc-fem zijn. Verder, van dezelfde schrijfster, een beschouwend stuk over de vrouwenbeweging hier in Maastricht. Een stuk dat vragen oproept en aanzet tot discussie

(hopelijk).

Een luchtiger stuk is het interview met Trees Ruys, een kennismaking met een kunstenaar.

Interessante artikelen zijn ook de besprekingen van Judy Chicago en de "litteraire salon" van Andreas Bournier. Judy Chicago is een te gekke kunstenaar die ongelooflijk mooie dingen maakt en de naam Andreas Bournier behoeft denk ik geen toevoeging; het betreft hier in ieder geval een boekbespreking van een van haar werken.

Voor wat betreft het komende nummer: hier zal o.a. in staan een artikel over schoonheidsspecialisten en feminisme, over en van gemeenteraadsvrouwen in Maastricht en over de wereldvrouwenconferentie in Nairobi.

met het oog op de vrouwenbeweging

Het gezicht van de vrouwenbeweging heeft de afgelopen jaren andere trekken gekregen.

Dat uit zich in een veelheid van steungroepen, actiegroepen, vrouwen-groepen in politieke partijen, vakbonden en bewegingen en in het lesbisch netwerk.

De vrouwenbeweging in Maastricht heeft deze gelaatswijzigingen versterkt ondergaan. Zo ontstonden in de afgelopen drie jaar:

- het vrouwen centrum
- het vrouwegezondheidscentrum
- vrouwen tegen seksueel geweld
- het comité vrouwen in de bijstand
- het comité economische zelfstandigheid voor vrouwen
- het vrouwen netwerk aan de Rijksuniversiteit Limburg
- het steunpunt vrouw en werk (overigens gehuisvest in Heerlen)

Deze groepen ontstonden naast de al bestaande comités en groeperingen. Een overzicht daarvan vind je op de achterkant van de Maastrichtse vrouwenkrant Mooswief.

Bij al deze initiatieven zijn vele vrouwen betrokken en heeft de vrouwenbeweging ook nieuwe vrouwen -angetrokken.

We zien verder dat de traditionele vrouwenbeweging zich minder afkerig opstelt tegenover het emancipatiestreven dan enkele jaren geleden. Dit uit zich bijv. in een schoorvoetende deelname aan het vrouwen centrum.

Ook de vrouwen in de gemeenteraad hebben emancipatiebeleid hoger in hun partij-politieke vaandel staan en komen zelfs met een gezamenlijk voorstel voor een emancipatie-commissie.

Maar we missen in Maastricht altijd nog de verbinding met vele, andere vrouwen, met name met vrouwen die het huishouden als hoofdtak hebben, met oudere vrouwen, met vrouwen met een geringe opleiding en met "buitenlandse" vrouwen. Zou dat veranderen door betere kinderopvang, meer goede arbeidsplaatsen voor vrouwen en een goed en goedkoop eethuis?

Ik heb in droom gezien
een dag van blijheid.
De vrouwen ademden
de lucht der vrijheid.

Henriette
Roland-Holst

Zou een FNV-vrouwenbond, een breed platform voor economische zelfstandigheid en een vijf-urige werkdag, een zelfverdedigingskollektief en een automatiseringsschool de vrouwenbeweging verder versterken?

Moet en kan de vrouwenbeweging nog meer initiatieven nemen of gaat het erom de bestaande vrouwengroepen te versterken zodat zij beter opgewassen zijn om de langdurige strijd voor vrouwenbevrijding aan te gaan?

Allemaal vragen die de noodzaak van een strategiediskussie in de vrouwenbeweging benadrukken.

De vrouwenbeweging is ons te dierbaar om als een eetverslaafde alsmaar meer ten onder te gaan. Anderzijds weten we ook dat de verscheidenheid van de vrouwenbeweging haar kracht uitmaakt. Een voorgeschreven dieet van prioriteiten zal tot anorexia nervosa leiden.

Wie pakt de handschoen op om deze discussie in de vrouwenbeweging in Maastricht aan te zwengelen?

Mooswief

is een socialistische-feministische vrouwen-groep nog aktueel?

Onlangs bestond het Soc-Fem Platform in Maastricht drie jaar. Op zich een bijzonder gegeven als je bedenkt dat in 1979 het landelijke Fem-soc Platform zich ophief.

Wat maakt nu de kracht uit van het Soc-Fem Platform in Maastricht?

Is dat het feit dat de soc-fem vrouwen slechts in één plaats zijn georganiseerd en geen landelijke pretentie hebben? Of lopen de soc-fem vrouwen in Maastricht achter bij de landelijke ontwikkelingen en zal het platform zich vroeg of laat ook opheffen?

Terugblikkend op de afgelopen drie jaar blijkt de levensvatbaarheid van het platform gelegen te zijn in een combinatie van de volgende aspecten:

- de 'dubbele strategie' als machtsconcept
- de keuze voor een platform als organisatievorm
- de socialistische-feministische melodie
- de aanwezigheid van strijdbare vrouwen

DE DUBBELE STRATEGIE ALS MACHTSCONCEPT

De vraag hoe de vrouwenbeweging macht verovert, beantwoorden soc-fem vrouwen met het idee van de 'dubbele strategie'. Dit houdt in dat de vrouwenbeweging op twee sporen koerst:

- a. enerzijds op linkse politieke partijen en vakbonden die zich ten doel stellen om maatschappelijke veranderingen in socialistische zin te bewerkstelligen;
- b. anderzijds op de strijdbaarheid van vrouwen die tot uitdrukking komt in autonome vrouwengroepen die ontstaan rond plekken waar vrouwenonderdrukking niet meer geslikt wordt.

De keuze voor een dubbele strategie als machtsconcept is niet uit de lucht komen vallen, maar kunnen we plaatsen in de

diskussies in de vrouwenbeweging aan het eind van de jaren zestig.

Naast de soc-fem stroming kunnen we de emancipatie-stroming en de radikaal-feministische stroming hierin onderscheiden.

De emancipatie-stroming heeft als doel de achterstand van vrouwen ten opzichte van mannen weg te werken. Gelijke rechten is het parool en dat niet alleen op papier maar ook in de praktijk.

Soc-fem vrouwen hebben hierop als kritiek dat de rechten zelf en de maatschappij waarin die rechten functioneren niet ter discussie staan. Het recht op arbeid bijvoorbeeld functioneert niet omdat een kapitalistische maatschappij het maken van winst in plaats van werk als doel heeft. Die maatschappij zou ook moeten veranderen willen vrouwen gelijke rechten op werk krijgen als mannen.

De radikaal-feministische stroming heeft weinig vertrouwen in de veranderingsgezindheid van de linkse organisaties. In hun ogen zijn die organisaties als vakbonden en partijen er vooral op gericht om veranderingen voor mannen (kostwinners) na te streven en blijven de machtsverhoudingen tussen mannen en vrouwen ongewijzigd. De zich socialistisch noemende landen geven daar in de praktijk een voorbeeld van. Vrouwen moeten het patriarchale systeem bestrijden en dat als hoofddoel nemen en mannen niet in de bevrijdingsstrijd als bondgenoten betrekken omdat zij onbetrouwbare partners zijn.

Soc-fem vrouwen hebben hierop als kritiek dat mannen in een dergelijk patriarchaal systeem functioneren en opgroeien maar dat zij niet zo geboren zijn. Kortom, zoals vrouwen niet als tweedegradersburgers geboren worden, zo zijn mannen ook veranderbaar.

De keuze voor een dubbele strategie plaatste de soc-fem stroming voor twee

vragen:

- hoe organiseer je vrouwen als zij op twee fronten actief zijn?
- wat is de verhouding tussen het soc en het fem?

HET SOC-FEM PLATFORM TE MAASTRICHT

In 1982 ontstaat op initiatief van enkele vrouwen die lid zijn van de Nederlandse Vrouwen Beweging (NVB) het soc-fem platform in Maastricht. Met het oprichten van het platform beogen zij een plek te scheppen waar vrouwen, die vanuit een 'dubbele strategie' actief zijn, elkaar kunnen ontmoeten. Een poging om de NVB-afdeling Maastricht deze functie te laten vervullen, is gestrand. De NVB is in de ogen van progressieve feministen te veel gebonden aan de CPN en te weinig feministisch. Het soc-fem platform biedt hen een plek die voorheen in de Maastrichtse vrouwenbeweging ontbrak. Ook vrouwen die vinden dat het Vrouwenhuis een te geringe maatschappij-kritische rol vervult, sluiten zich aan bij het platform. De meeste vrouwen kennen elkaar al door de actie voor behoud van de 'vrouwenarbeidsplaatsen' bij Philips in 1980 en door de vrouwenstaking in 1981.

Het platform organiseert scholingen en thema-avonden om de discussies tussen vrouwen te stimuleren en de (actie-)ervaringen te verwerken. In de afgelopen drie jaren zijn de volgende onderwerpen de revue gepasseerd: seksueel geweld, economische zelfstandigheid, lijfpolitiek, internationale solidariteit met vrouwen, vrouwencultuur en politiek. Er is een coördinatiegroep die de voorwaardelijke kant in de gaten houdt zoals emancipatie-subsidie aanvragen, contributies innen, uitnodigingen en nieuwsbrieven versturen. Momenteel zijn er zo'n veertig vrouwen uit Maastricht en omgeving lid van het soc-fem platform.

HET PLATFORM ALS ORGANISATIEVORM

De keuze voor een platform hield in het scheppen van een plek waar vrouwen met verschillende ervaringen in de vrouwenstrijd elkaar kunnen ontmoeten. Voor soc-fem vrouwen is vooral de paraplufunctie van een platform belangrijk omdat zij bij hun afwegingen de stand van zaken in de autonome vrouwenbeweging en in de vrouwengroepen in links mannenland willen betrekken. En omdat ieder mens er maar één is, biedt het platform als vorm van gezamenlijkheid de mogelijkheid om niet overal actief in te zijn en toch zoveel mogelijk te weten. Vooral vrouwen met ervaringen in organisaties kenden de slopende werking van het 'overall bij horen zijn', die eigen lijkt te zijn aan een politieke organisatie. Zij wisten dat je daar alleen meetelde als je veel tijd voor de organisatie kon vrijmaken, wat mannen met een huisvrouw achter zich nu eenmaal makkelijker aangaat dan mensen die hun eigen huishouding voeren. Bovendien kenden zij de gevolgen van deze 'tijd-eis': veel mensen haken af omdat ze ook wel eens tijd voor iets anders willen hebben. Konsekwentie is dat het steeds veel tijd kost om de mensen te motiveren om in de organisatie actief te zijn en het

eigenlijke doel erbij inschiet.

De platform constructie houdt met bovenstaande bezwaren rekening en geeft duidelijk prioriteit aan het inhoudelijk bezigzijn.

De nadelen van een platform als organisatievorm zijn overigens ook zichtbaar geworden. Zo is een platform geen plek waar vrouwen leren te besturen en beleid te maken (organiseren). Je leert wel om je te verplaatsen in standpunten en meningen van anderen, maar niet om deze (soc-fem) visie om te zetten in een strategische lijn.

Een ander nadeel dat in de loop der jaren genoemd is, is de vrijblijvendheid. Met de in het platform opgedane kennis en inzichten moet je in je eentje verder. Niet elke vrouw is daartoe in staat of zit in een situatie waar dat mogelijk is. Het feit dat de meeste vrouwen elkaar persoonlijk kenden, ondervindt gedeeltelijk dit nadeel.

Soms was het mogelijk om naar aanleiding van een avond voldoende enthousiaste vrouwen bijeen te houden die een vervolg organiseerden. Zo is bijvoorbeeld het vrouwegezondheidscentrum en het comité Economische Zelfstandigheid voor Vrouwen mede door avonden van het soc-fem platform ont-

THEMA-AVONDEN

De thema- en informatie-avonden worden voorbereid door één of meerdere vrouwen die lid zijn van het soc-fem platform. Afhankelijk van het onderwerp wordt gekozen voor een inleidster, discussie-vragen, een film, spel of het gezamenlijk bestuderen van een tekst. Van de deelnemers wordt een actieve inbreng verwacht en gestimuleerd. Tevens is op de avonden ruimte om informatie uit te wisselen. De afgelopen drie jaar zijn rond de volgende onderwerpen avonden geweest.

seksueel geweld: een avond over en met pornofilms, een inleiding van Karin Spaik over seksueel geweld en opvoeding, geweld en een optreden van theatergroep Sjieke Prie over seksuele intimidatie op school.

economische zelfstandigheid: scholingen over het kostwinnersbeginsel, basisinkomen, arbeidstijdverkortingswet en een thema-avond over solidariteit met bijstandsvrouwen.

vrouwenlijf: een scholingsavond over het belang van lijfpolitiek voor de vrouwenbeweging (artikel van Joyce Duthoorn), een thema-avond over het belang van een vrouwegezondheidscentrum en twee avonden over bevolkingspolitiek.

internationale solidariteit met vrouwen: een filmavond over vrouwen in het leger in Nicaragua en een avond over solidariteit met Britse mijnwerkersvrouwen.

vrouwencultuur: Hermien van Herpt over het vrouwbeeld in de kunst en Astrid Romber over het beeld van zwarte vrouwen in de literatuur.

politiek: forum bij verkiezingen over vrouwen in links mannenland, scholingsavond over vrouwen en verzorgingsstaat en over seksisme en fascisme en thema-avonden over het huishouden anders bekeken en een vrouw als burgemeester. Tenslotte een weekend over het gezin als hoeksteen van de samenleving.

staan.

Nieuwe vrouwen ervaren de vrijblijvendheid van het platform echter sterker dan vrouwen die al langer bij het platform zitten. Daarom is onlangs voorgesteld om 'oudere' leden aan nieuwe leden te koppelen - als zij er behoefte aan hebben - om zo bekend te raken met het netwerk van soc-fem vrouwen.

Organisatorisch kan het nadeel van de vrijblijvendheid uiteindelijk niet opgelost worden. Een platform leent zich er niet voor om werkgroepen of actiegroepen te hebben zoals in een vereniging. Bij het platform hebben alleen die initiatieven kans van slagen die zelf organiserend werken.

DE SOCIALISTISCHE-FEMINISTISCHE MELODIE

Bij de keuze voor de thema's en onderwerpen laat het platform zich leiden door een oriëntatie op socialistische-feministische theorieën. Uit de keuze van de onderwerpen blijkt dat dit vooral een bepaalde manier van kijken naar onderwerpen inhoudt.

Essentieel aan deze manier van kijken is het zien van dwarsverbanden tussen ervaringen van vrouwen. Dit kan op concreet nivo b.v. vrouw als werkneemster en vrouw als huisvrouw, maar ook op abstrakt nivo als relatie tussen oorlogs-

geweld en seksueel geweld, of bij het beeld van de zwarte vrouw in de literatuur.

Voor deze manier bieden de socialistische-feministische theorieën een kader ondanks of juist dankzij haar discussie over de verhouding van het socialisme tot het feminisme.

Hoewel de naam van het platform misschien de suggestie wekt dat alleen vanuit een socialistische-feministische visie wordt geredeneerd, is er bij het platform ook aandacht voor onderwerpen die met een soc-fem visie minder gauw boven tafel komen zoals b.v. de strijd van lesbische of van zwarte vrouwen.

Is socialistisch-feministisch nog wel de juiste naam voor een vrouwengroep als blijkt dat je ook andere dingen doet? Het blad Katijf heeft de ondertitel 'een socialistisch-feministisch blad' gewijzigd in een feministisch blad.

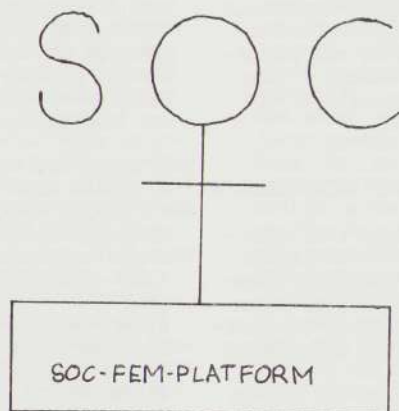
Binnen het soc-fem platform vonden de vrouwen dat de toevoeging socialistisch beter de historische traditie van het platform weergeeft en zodoende meer duidelijkheid naar buiten geeft.

Met het organiseren van thema-avonden voorziet het platform in een behoefte aan reflectie op de aktiepraktijk van veel vrouwen. Theoretische scholing en meningsvorming is hierbij een hulpmiddel om aan machtsvorming van vrouwen te doen.

Op thema-avonden en in scholingen zoeken we naar de kracht die vrouwen hebben opgebouwd in een vrouwvijandige samenleving. Niet het slachtoffer zijn, de onderdrukte vrouw of het leefbaar houden staat centraal in de herkenning, maar de levendigheid en het verzet van vrouwen vormen de basis waarop we solidariteit organiseren.

De maatschappelijke verschillen tussen vrouwen worden niet verdoezeld. Het zwijgen van arbeidsvrouwen is in vele gevallen een net zo effectieve strategie als het assertieve optreden van middenklasse vrouwen.

Het platform stimuleert zodoende om creatieve invalshoeken te ontwikkelen bij akties. Of denk jij niet dat het storend werkt als er een zak chips wordt gegeten in een porno-bioscoop en wat te denken van het in deftige kleren protesteren tegen ontslag van vrouwen op een receptie van de baas?

Een terugblik biedt nog geen leidraad voor de toekomst. Wat dat betreft zal het soc-fem platform zich moeten blijven buigen over de vraag hoe zij door wil gaan. De socialistische feministische visie heeft in Maastricht dankzij het platform een doorwerking. De onderwerpen en de activiteiten spreken meer vrouwen dan alleen soc-fem leden aan. Maar is dat voldoende in een tijd waarin de vrouwenbevrijding op alle mogelijke manieren wordt tegengewerkt? Moeten soc-fem vrouwen zich niet hechter gaan organiseren en minder vrijblijvend om zo op lange termijn meer macht te veroveren? Of kan het soc-fem platform met de keuze voor onderwerpen die het lange termijn denken in de vrouwenbeweging bevordert op dezelfde voet doorgaan?

Voorlopig kiest het soc-fem platform voor het laatste, waarbij gedacht wordt aan onderwerpen als machts- en veranderingsstrategieën en geschiedenis van de vrouwenstrijd.

Wie mee de kunst wil beoefenen om in kleine revoluties van vrouwenbevrijding te denken, die kan voorlopig nog bij het soc-fem platform terecht. Dat is het aktuele belang van een soc-fem vrouwengroep.

Hennie de Boer

waar zijn de heksen gebleven?

Een mooi affiche. Een maanlichtgele heks afgetekend tegen nachtzwart. Produkt van vrouwenhuisvljijt. Wat goed, dat weer (dezelfde?) vrouwen het initiatief genomen hebben. Met alle werk dat daaraan vastzit. En zo'n toepasselijk thema, na al die paus poes pas. Na duizendenëen dingen haastte ik mij erheen. De fakkels dansten al langs het Vrijthof, langs een haag van weekeindvierd(st)ers. Veel bekijks dus. Een glas dat aan het eind van de tocht in onze richting werd gesmeten, maakte de aanwezige agressie het meest zichtbaar en voelbaar.

Maar de betovering was al veel eerder aan scherven gegaan. Als je toch luistert naar wat je daar zingt word je toch schizo. Alsof de tijd heeft stilgestaan. Toch niet zoveel verschil tussen heksen-nachtsters en processiegangers? "Ik ben een vrouw meneer, dat had u al gezien, maar dat ik méér nog ben, dat wist u niet misschien" (anno 1973) Ik kan dat als mezelf respekterend wезen niet meer over mijn lippen krijgen. Als hij dat nu nóg niet weet zal hij er van mij op een andere manier achter moeten komen. "Wij zijn de heksen en wij dansen om 't vuur en maken samen een vrouwenkultuur" (anno 1973) En sinds 1973 is daar kennelijk niets meer aan liederen en invallen voortgebracht - althans op heksennacht laten wij er niets van merken. "Vrouwen eisen de straat terug", roepen we, terwijl velen van ons de straat al dagelijks terug nemen: de straat is (ook) van ons, dag en nacht.

Er waren meer vrouwen met zulke gemengde gevoelens. Tijdens het feest deden we dit deel van de heksennacht nog eens over:

J van
weest, vu
schien weer op
weg uit iets wa
st.

is er over twee jaar we
ival en ik wil dan nu alv
vrouwen van femmeuse, en niet
en alle andere vrouwen
betrokken zijn ver

- met een paar voor de gelegenheid (door Femmeuse? door diverse dichters-teressen?) gemaakte liederen
 - met de vier accordeonistes die we samen kenden, met trommels en met saxofona
 - met verkleedpartijen: oude, jonge, volkse, deftige, zoenende, vechtende vrouwen en meiden. Elk met hun eigen spandoek of bord.
- We zagen een oud dametje in ouderwetse kledij, tasje onder de arm geklemd lopen met "ik eisch de straat terug". En een kleuter met "als mijn vader me pakt geef ik hem aan". "Als m'n man me slaat, sla ik terug" droeg ook iemand mee (nou zeg, die durft!) of "Als mijn man me slaat, ga ik op judo". We zagen ons ook als onszelf lopen: hoe verschillend ons gevoel hierover is. Bijvoorbeeld met "ik loop 's nachts over straat en wil dat graag zo houden". We voelden weer iets van heksenkracht, van gieren van de lach en gebibber. Misschien blijft het niet bij een fantasie?

Erica, 19 mei 1985
gesterkt door Bettie en Hannie

vrouwenkorenfestival: een indruk

Zaterdag 25 mei, om 1 uur stap ik de 'Bergmans-ruimte' binnen, waar zometeen het tweede vrouwenkorenfestival begint. Het tweede festival, iets om trots op te zijn op alle hoeken van het land, vindt samen met Duitsland, stromende slachtoffer zijn, de en. Op het moment van uw of het leefbaar er al enkele korentraal in de herkenning aangerukt al zvendigheid en het verzorg aan de gjen vormen de basis waarop stukken. Tdariteit organiseren. g door een fo maatschappelijke verschil aan de informatie worden niet verdren. Het openingslicen arbeidersvrouw arsoonlijk en alle koren na net zo eff. aruit welkom geheten.

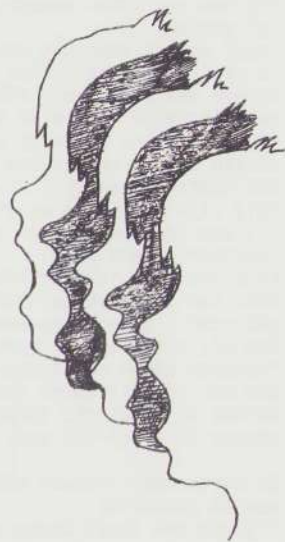
De zaal is vol maar voor mijn gevoel nog niet vol genoeg. Ik krijg de indruk dat het merendeel van de aanwezige vrouwen koor-vrouwen zijn. Dat stelt me iets teleur.

Na de eerste optredens vind ik de sfeer wat aan de matte kant. Zou het aan mij liggen, loop ik teveel rond met de herinnering aan twee jaar geleden of moet ik de oorzaak ergens anders zoeken? Ik weet het niet en duik weer onder in de klanken die op overtuigende wijze de ruimte vullen. Ieder koor krijgt een kwartier om haar repertoire ten gehore te brengen. De geplande koren wisselen elkaar snel af. De organisatie loopt gesmeerd. Het is duidelijk dat er een gedegen voorbereiding aan vooraf is gegaan.

De eerste keer dat de stemming wat uitbundiger wordt is het moment dat de Antilliaanse groep optreedt: een swingend geheel en daarom ook terecht dat ze massaal teruggeroepen worden. Een ander koor zorgt even voor een leuke spanning, een koor dat klassieke muziek ten gehore brengt. Zelf danken ze de vrouwen in de zaal voor het feit dat niemand gillend is weggelopen. Ik vind het goed dat er zo'n gevarieerdheid in de optredens zit.

Na de avond-pauze blijf ik achterin staan en kijk veelvuldig achterom richting deuropening. Ik heb het gevoel dat

ik op iets wacht, sfeermaaksters, een paar lang niet geziene vrouwen? Ik vind de sfeer weer iets matter geworden en probeer de vraag van eerder op de dag terug te halen en er een antwoord op te vinden. Dit lukt me niet. Dan, later op de avond, praat ik met een van de vrouwen van 'koor-haar', de enige die ik herken van de vorige keer. Zij deelt mijn mening in de sfeer die ik haar beschrijf en noemt het een individualistische sfeer. Dat herken ik ook. Al pratende kom ik tot de konklusie die tevens vele vragen bij me oproept: dat de kwaliteit van de koren stukken hoger ligt dan twee jaar geleden. Het merendeel van de teksten spreekt een alternatief uit voor het jarenlange slachtoffer-denken binnen de vrouwenbeweging. Daar ben ik blij om want de slachtoffer-rol betekent voor mij verdediging en uit de liederen spreekt nu kracht en zeer zeker humor. Voor het eerst komt het begrip vrouwenkultuur bij me op, een echt staaltje van vrouwenkultuur. Toch houdt de vraag wat vrouwenkultuur is me bezig

en kan ik het niet definiëren. Ik besluit om er een nachtje over te slapen en er morgen een antwoord op te vinden.

De volgende morgen stap ik weer rond 1 uur binnen. Te laat en jammer want ik heb een hoop gemist vertellen mij andere vrouwen. Stom vind ik dat van mezelf want als ik een programma-boekje gekocht had, had dat niet hoeven gebeuren. Ik maak nog niet het laatste koor mee. Het valt me nu pas op dat er zo weinig vrouwen uit Maastricht aanwezig zijn. Die zullen wel naar het feest komen en zij op hun beurt hebben dan ook een hele hoop gemist.

De sfeer is goed en ik probeer weer verder te gaan met het vinden van een antwoord. Ik voel me tweeslachtig naar de optredens toe: de kwaliteit is beter geworden en werkt stimulerend maar voor mijn gevoel zit er iets in van konsesies doen naar dat wat cultuur heet met de daaraan gekoppelde vast liggende waarden. Die waarden kom ik tegen gedu-

rende deze twee dagen met dat verschil dat de teksten er, zeer zeker, in haar algemeenheid, uitschieten maar het jasje niet. Maar nogmaals, ik vind het moeilijk om daar zomaar een alternatief in te noemen: het blijft een vraag zonder antwoord.

Nadat de zaal weer in z'n oorspronkelijke opstelling ingeruimd is en de laatste vrouwen naar buiten stappen voel ik afscheid van een sfeer die heel fijn is geweest, voel ik me individu of misschien weer op mezelf teruggeworpen, weg uit iets wat warmte is geweest.

Hopenlijk is er over twee jaar weer een festival en ik wil dan nu alvast de vrouwen van femmeuse, en niet te vergeten alle andere vrouwen die erbij betrokken zijn veel succes toewensen.

Anneke-C.

gedicht

in de spiegel staat het gezicht
dat uitdrukt wat er wordt verwacht
en de vele woorden die daarbij horen
kletteren verward tegen de ingeperkte denk-wanden
mijn gezicht is
mijn gezicht is gevormd
mijn gezicht is geworden mijn leven in het leven

teleurgesteld rest mij de stilte van het bed
waar het orgasme
mijn lijf vredig het mijne maakt

anneke-c.

Virginia Woolf en Sappho

over the Dinner Party van Judy Chicago,

The Dinner Party, een kunstwerk van "traditioneel vrouwen-nijverheidswerk"; een idee om 39 vrouwen uit de geschiedenis bij elkaar om de tafel te brengen en als het ware met elkaar in gesprek te brengen; een soort herinterpretatie van het laatste avondmaal vanuit het gezichtspunt van degenen die kookten door de eeuwen heen.

Als je de expositie van "The Dinner Party" van Judy Chicago binnenloopt, kom je eerst door een ruimte waar aan één kant honderden wandkleedjes hangen met namen van vrouwen uit deze tijd erop geborduurd. Aan de andere kant hangen plakaten met duizenden namen van vrouwen uit de geschiedenis die iets opmerkelijks gedaan hebben. Namen van vrouwen die door de eeuwen heen bekend zijn gebleven, namen van vrouwen waar ik nog nooit van gehoord had en namen van vrouwen die de laatste tijd dankzij de vrouwenbeweging onder het stof vandaan gehaald zijn. Door een brede gang met gewezen vaandels met tekst kom je dan in een grote zwarte ruimte met daarin "The Dinner Party". Het is een enorme driehoekige tafel, open in het midden, gedekt voor 39 vrouwen uit de geschiedenis waaronder een amazone, Sappho, onze Nederlandse Anna Maria van Schurman en Virginia Woolf. Voor iedere vrouw is er een soort tafelloper, waarop symbolen van haar activiteiten geborduurd zijn. Op die looper staat een porceleinen bord van ongeveer dertig centimeter doorsnee, waarin een gestyleerde vagina geschilderd is, en een porceleinen kelk, van binnen van goud, van buiten parelmoer, en het bestek, ook van parelmoer.

De tafel staat op een vloer van porceleinen tegeltjes waarop 999 namen van andere vrouwen uit de geschiedenis geschilderd zijn.

Ik was diep onder de indruk. Wat ik zag was niet alleen grenzeloos mooi, maar het ontroerde zo dat de tranen in mijn ogen stonden. Waarom? Hier stonden porceleinen voorwerpen en lag borduurwerk. Dingen die

als burgerlijk en truttig bestempeld worden, die de traditionele rol van de vrouw uitdrukken en daarom afgewezen dienen te worden en hier was onze voorgeschiedenis opgegraven. Al die vrouwen die ik in mijn pubertijd miste als identificatiemodel werden hier met name genoemd en vereerd. Het was alsof iets ver onder uit mijn buik zichtbaar gemaakt werd. Alsof iets wat nooit mocht, plotseling hooggedragen werd, opgewaardeerd werd, beschouwd werd als iets wat niet alleen weer toegestaan werd, maar meer dan dat, verheven werd tot iets belangrijks, iets goeds, iets moois, iets waardevols.

Vreemd eigenlijk deze ervaring. Ik weet ondertussen al jarenlang dat vrouwen zeker niet onderdoen voor mannen, dat vele vrouwen uit de geschiedenis belangrijke dingen gedaan hebben, dat vrouwen waardevol zijn en tot alles in staat. Maar blijkbaar speelt de boodschap waar we mee opgegroeid zijn, dat vrouwen de mindere zijn, nog altijd een rol, weliswaar allang niet meer rationeel, maar blijkbaar toch nog emotioneel. Iets wat je jarenlang tussen de regels door verteld wordt, is blijkbaar niet zo snel verdwenen. En je krijgt het nog steeds te horen, soms letterlijk, vaak sluipend, onbenoembaar en dus moeilijk te bestrijden.

Een kunstwerk dat dergelijke emoties te weeg weet te brengen, is ongelooflijk sterk. Zowel het idee dat erachter zit, dat het ook uitstraalt, als de vormgeving zijn briljant op elkaar afgestemd. De porceleinen borden maken ook een ontwikkeling door. De eerste zijn plat, beschilderd in prachtige kleuren en met heel mooie vormen. Hoe verder je komt langs de tafel hoe ruimtelijker ze worden. De verbeelding gulpt steeds meer uit de borden omhoog, ze bewegen, leven,

aan het laatste avondmaal

een porceleinen en zijden Kunstwerk

eisen steeds meer ruimte voor zich op, ze drukken steeds meer kracht uit, worden steeds expressiever. Het porcelein wordt gedwongen naar de wil van de kunstenaar om uitdrukking te geven aan haar emoties. Achteraf bleek dat het porcelein ook letterlijk gedwongen werd naar de wensen van Chicago. Toen ik las hoe de tentoonstelling tot stand gekomen was, was ik zeer onder de indruk. Er werd met een enorm doorzettingsvermogen gewerkt. Het bleek bijvoorbeeld dat sommige borden barstten toen ze gebakken werden; er zijn denk ik ook geen voorbeelden van deze manier van werken met porcelein. Als iets niet lukte, zocht ze steeds opnieuw naar manieren om het te laten lukken. Het bord van Virginia Woolf is bijvoorbeeld honderd keer opnieuw gemaakt en het staat er nu met alle vormen uit het vlak golvend, prachtig kwa vorm, ontroerend van kleur.

De tafellopers, alle verschillende stoffen die je zo tegen je gezicht zou willen houden om ze te voelen, de kleuren, de verschillende borduurtechnieken, de ideeën die ze verbeeldden.... Ik heb gewoon niet de juiste letterkombinaties om het te verwoorden. Je moet het gezien hebben. The Dinner Party is een enorm werkstuk, niet alleen kwa omvang maar ook door de energie die erin zit. Er is vijf jaar aan gewerkt door driehonderdvijftig vrouwen en een paar mannen. Vrouwen die steeds opnieuw zochten, uitprobeerden, vroegen, bestudeerden enz. om dit daadwerkelijk in praktijk te kunnen brengen. Judy Chicago was al twee jaar bezig met het beschilderen van porcelein toen ze met The Dinner Party begon. Als ze op moeilijkheden stuitte, probeerde ze iets net zo lang uit tot ze het had zoals ze het wilde, ze

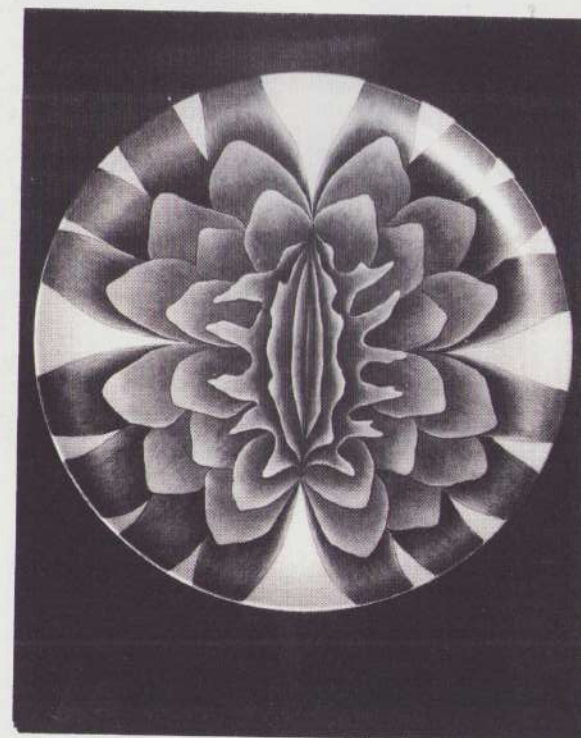
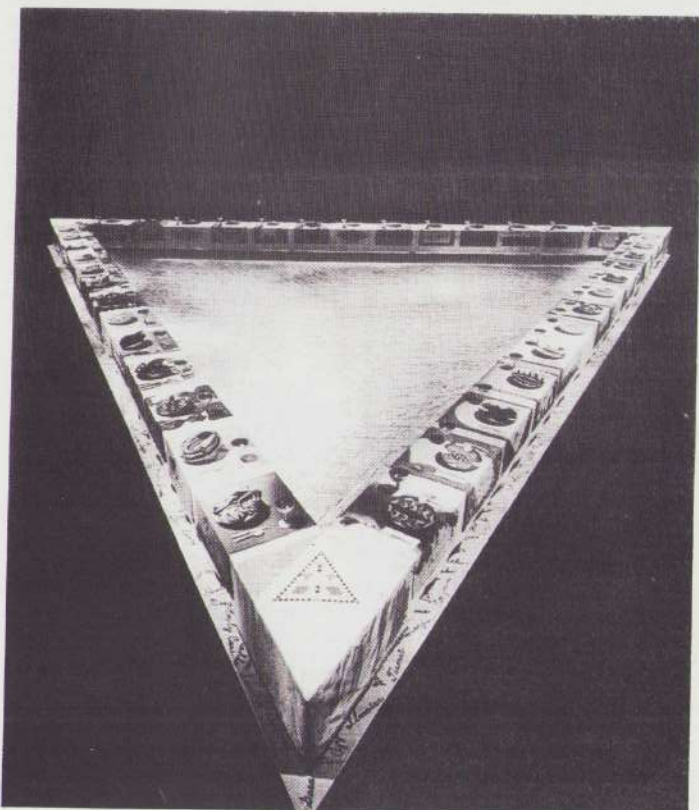
leerde technieken of ze vroeg anderen om iets uit te voeren. Het porcelein heeft ze voor het grootste gedeelte zelf gemaakt en beschilderd, voor het borduurwerk en de gewezen gedeeltes heeft ze anderen gezocht, die werkten naar haar ontwerpen. Ze is niet opgehouden als iets onmogelijk leek, maar is doorgeshaan en weer opnieuw gaan zoeken en steeds weer bleek datgene wat niet mogelijk leek toch weer te lukken tot en met het laatste tegeltje dat gemaakt is. The Dinner Party is er gekomen; er is iets gekreëerd dat bij veel vrouwen enorme emoties veroorzaakt; een ode aan vrouwen door de geschiedenis heen, een monument voor alle vrouwen die nog zullen leven.

In haar autobiografie "Through the Flower" (1) beschrijft Judy Chicago haar ontwikkeling als kunstenaar. Ze beschrijft hoe tijdens haar opleiding haar abstracte vormgeving afgewezen werd omdat die vrouwelijk was en hoe ze zich aanvankelijk aanpaste aan de normen van de officiële, dus mannelijke, kunstwereld om daarin een plaats te veroveren. Een ontwikkeling die velen van ons - misschien op andere terreinen - zullen herkennen. Maar ze heeft zich langzamerhand daaruit losgewrongen. Ze ging lesgeven aan vrouwengroepen en ontdekte dat veel vrouwen, anders dan zichzelf, zichzelf niet echt als kunstenaar zagen, een vorm van verinnerlijkte onderdrukking en een signaal van het

feit dat een vrouwelijke belevingswereld niet erkend wordt in de officiële kunstwereld. Phallussymbolen zijn erkende vormen en dus kunst, vaginavormen zijn per definitie geen kunst. Er moest dus eerst gewerkt worden aan een bewustwordingsproces en vrouwen moesten leren zichzelf serieus te nemen. Om hieraan te kunnen werken, moest een gebouw gezocht worden buiten de kunstakademie om een sfeer te kunnen scheppen waarin geen direkte afwijzing van mannen kon plaatsvinden. Alleen al het feit dat vrouwen zelf, zonder hulp van mannen moesten gaan onderhandelen over een gebouw en de prijs, dat ze zelf de boel opknapten en ontdekten dat ze prima konden boren, timmeren, metselen, enz. maakte dat ze meer gingen geloven in zichzelf en in het feit dat vrouwen alle technieken kunnen beheersen als je maar de kans krijgt een boor vast te houden maar ook zonder dat er iemand bijstaat

die zegt dat je het niet kunt. Ook iets wat inmiddels velen van ons bekend is. Deze aanpak sloeg bij veel vrouwen aan. In Los Angeles is ze verdergegaan om binnen en buiten de officiële kunstakademies ruimte (letterlijk en figuurlijk) voor vrouwen en een eigen kunstontwikkeling te claimen.

Ze formeerde in Los Angeles voor zichzelf en andere vrouwen een kunstkring waarin ze kon groeien los van de normen van de mannelijke kunstwereld, een kontekst waarin vrouwen zich bewust konden worden van haar vrouw-zijn, van haar kracht en kunnen en van waaruit vorm gegeven kon worden aan een eigen verbeelding. Door de opkomst van de vrouwenbeweging werd dit versterkt en leidde het uiteindelijk tot de oprichting van de Women's Building in Los Angeles, met daarin lesruimtes, ateliers, galeries, boekwinkels, etc.

Ik schrijf: "door de opkomst van de vrouwenbeweging...", maar de vrouwenbeweging kwam natuurlijk op doordat vrouwen overal op de wereld niet langer in een keurslijf gedwongen wilden worden dat ons niet paste en ruimte voor onszelf en voor een eigen ontwikkeling op gingen eisen. The Dinner Party is in 1979 voor het eerst tentoongesteld. Nu, in 1985, hebben vrouwen overal haar recht opgeëist om kunst te maken vanuit haar eigen gevoel, eisen ze haar plaats op binnen de officiële kunstwereld of kreëren ze haar eigen kring, ieder met eigen opvattingen en een eigen verbeelding. Nu werken ze in alle kunstvormen die er zijn of maken ze nieuwe. Vaak bestrijden ze elkaar; opvattingen of werk van andere vrouwen worden verworpen, maar dat kan leiden tot nieuwe ontwikkelingen en betekent dus groei. Ondanks al deze ontwikkelingen die onstuitbaar lijken, is het nog niet zo ver dat vrouwen in de grote musea hangen. Nog altijd is de kunstwereld in handen van mannen en worden vrouwen geweerd, vaak onder het mom van te lage kwaliteit. Maar wat is kwaliteit en door wie wordt dat bepaald?

Ondanks het feit dat The Dinner Party in een maand tijd 350.000 bezoekers trok, waren er enorme moeilijkheden om de expositie in de verschillende musea in de VS te krijgen. Museumdirecteuren waren niet bereid de expositie in hun programma op te nemen. Kunst door vrouwen gemaakt, en zeker als het ook nog een verbeelding van vrouwelijke zaken/waarden is, wordt nog altijd niet serieus genomen.

The Dinner Party was tot 26 mei in Londen te zien. Ik hoop dat er inmiddels al geprobeerd wordt de expositie naar Nederland te halen, maar of

dat lukt, is nog maar de vraag. In Londen is de tentoonstelling georganiseerd door Diehard Productions, een organisatie die kunst van vrouwen promoot en zorgt voor betaald werk voor vrouwen in de kunst. Diehard Productions heeft geprobeerd medewerking te krijgen vanuit de kunstwereld. De galeries die geïnteresseerd waren, misten de ruimte en het geld. De grote musea waren niet geïnteresseerd. In de alternatieve sektor worden vrouwen inmiddels meer serieus genomen, de officiële kanalen laten het afweten. Er is uiteindelijk 2½ jaar gewerkt om geld bij elkaar te krijgen en een ruimte geschikt te maken om The Dinner Party te herbergen.

Binnen de vrouwelijke kunstwereld worden nu de nodige discussies gevoerd. De ene groep wil "vrouwelijke" technieken en de verbeelding van het vrouwelijke opwaarderen. De andere groep wil er niets van weten en hanteert bij voorkeur de "mannelijk" genoemde technieken. De een noemt zich expliciet feministies, de ander is bang een stempel opgedrukt te krijgen en daarmee afgewezen te worden, dus ze zegt als eerste: ik ben niet feministies. Maar ze profiteert wel van de verworvenheden van het feminisme. Maar het belangrijkste is dat je je kunt ontwikkelen in technieken en vormen die je zelf kiest zonder dat je belemmerd wordt door maatschappelijke normen of factoren van welke aard dan ook. The Dinner Party is een voorbeeld van herwaardering van "vrouwelijke" technieken en heeft een inhoud van en over vrouwen. Het is een groots kunstwerk dat ons onze geschiedenis teruggeeft.

Marian van Dongen

- (1) Judy Chicago: "Through the Flower", The Women's Press, Great Britain, 1982.

Op zoek naar Sophia:

boekbespreking van de literaire salon van Andreas Burnier

Er is ontegenzegglijk een verband te ontdekken tussen de filosofiese ideeën van C.I. Dessauer en de beelden die zij als schrijfster Andreas Burnier in haar laatste roman, "De litteraire salon", schept. Haar filosofiese werk: "De droom der rede, het mensbeeld in de sociale wetenschappen" is een zeer boeiend en toegankelijke inleiding in de geschiedenis van het westerse mensbeeld (1). Met behulp van sprekende voorbeelden en door haar aandacht voor stromingen die in strijd waren met de heersende morele en wetenschappelijke waarden, weet zij een diepte en veelzijdigheid te scheppen die doet verlangen naar meer uitgewerkte studies van haar hand. Het is in opzet een studieboek maar het zet ook aan tot filosoferen over de vragen die de mensheid al eeuwenlang bezighouden. Lezeressen van haar essay-bundels "Poëzie, jongens en het gezelschap van geleerde vrouwen" en van "De zwembadmentaliteit" zullen na lezing van "De droom der rede" deze korte, snedige en goed geschreven essays beter kunnen plaatsen. (2) Haar roman "De reis naar Kithira" is een voor mij niet zo geslaagde poging de filosofiese vragen te vertalen in een verhaalvorm. Ik bleef, na de laatste bladzijden gelezen te hebben, teleurgesteld achter: het boek was uit maar het verhaal was aan de oppervlakte blijven steken. (3) De laatste roman van haar hand "De litteraire salon" is ook opgebouwd uit beelden die haar filosofiese ideeën weergeven. (4) De hoofdpersoon Radha Altman vertelt over haar leven als dochter van de gelijke, burgerlijke ouders, haar poging tot het volgen van een studie psychologie en de eveneens mislukte poging dat leven los te laten en een nieuw leven te beginnen bij het toneel. Uiteindelijk wordt ze inspekteur bij het onderwijs, een avontuurloos bestaan. Ze beschrijft haar leven met de

geliefden Lucia, met de leeuwentemster en met Sidra. Ze verlaten haar alle drie, zij het Sidra pas na 17 jaar potteus huwelijk. Ook de beschrijving van deze laatste relatie laat zien dat ze aardig ingebakken leeft: hun relatie heeft dezelfde langdradigheid en rolverdeling als elk ander huwelijk, inclusief geheime verhoudingen. Als Sidra verdwijnt en niet meer terugkomt is Radha weer alleen. En op de leeftijd van vijftig jaar vindt ze het tijd om haar leven eens nader te beschouwen.

Het knappe van deze roman is dat haar levensvragen in het hele verhaal verweven zitten. Het vergt aandachtig lezen om ze te doorzien. Het zoeken van Radha naar een andere levensvervulling dan die van haar ouders en andere middelmatige lieden vormt samen met de reizen die ze onderneemt het kader waarin een aantal levensvragen expliciet (in de vorm van ontmoetingen, ervaringen en gedachten) aan de orde worden gesteld.

Als vijftigjarige bedenkt ze:

"Nu ik oud ben, heb ik vele vrienden, geliefden, vluchtige partners gekend. Ik weet nu dat het meeste menselijke contact niets betekent, absoluut niets." (p.34)

En tijdens de steeds uitgestelde reis naar Egypte"

"(...) het leek mij dat ik precies de goede leeftijd had om vijftig jaar terug te reizen in de tijd, graf in, graf uit te gaan en strenge veeleisende vragen te stellen aan de goden en de gestorvenen." (p.114)

Heel tekenend voor het filosofiese zoeken is de monoloog die ze voert met de Hemelse Moeder, die haar een antwoord niet schuldig blijft:

"Hemelse Moeder, mijn hele leven heb ik U gezocht, terwijl U verstoppertje met mij bleef spelen, zoals U dat sinds de schepping behaagt. Aan het eind cult U mij zeker kwalijk nemen dat ik U niet heb gevonden..." (p.47)

In gedachten herhaalt ze het antwoord dat de Hemelse Moeder haar geeft:

"Je denkt toch niet dat dit korte aardse leven de laatste realiteit is", zegt U. "Dit is maar een intermezzo in de litteraire salon, waar mensen elkaar verhaaltjes vertellen(...). De toon en de stijl worden bepaald door de gastvrouw en voor ieder mens op aarde geldt dat zij die gastvrouw is van wie afhangt wat er gebeurt en wat men haar vertelt. Zelfs dat ik verstopper-tje met je speel en je belet mij te vinden en jôu dat verwijt, zelfs dat laatste Radha Altman, is jouw verantwoordelijkheid."

(p.47+48)

Op reis in Amerika, in het hartje van de westerse dekadentie en oppervlakkigheid heeft ze een zeer indrukwekkende godservaring:

"Plotseling voelde ik mij opgenomen in een groot kosmisch licht. De palmen op het strand achter mij, de bergen in mijn rug, de rotsformaties, de enkele mensen en wat spelende honden, alles viel weg. Er was alleen nog het licht, in de lucht en in het water. Vanuit de toekomst werd ik benaderd en opgenomen in een kosmisch

plan waarin ik, op een hoger niveau dan in dit leven, aan de mensheidsontwikkeling van mezelf en anderen zou bijdragen.(...) Dit licht was wijsheid en liefde tegelijk en ik was daar zelf een onderdeel van (...) aan de rand van het water, aan de rand van de eeuwigheid." (p.82)

Haar zoeken en hoe ze het beschrijft vanuit een heel gewoon aards leven spreekt me erg aan. Het boek overstijgt het oppervlakkige van een simpel liefdesverhaal. Radha is een heel menselijke persoon en ondanks haar kritiese kijk en de pogingen aan het bekrompen doorsnee westers bewustzijn te ontkomen, kan ook zij zich niet aan de alledaagse werkelijkheid onttrekken.

Op zoek naar Sophia, naar wijsheid en naar die enige vrouwelijke geliefde. Het zinnetje:

"Sophia, die alles en iedereen overbodig zou maken, kwam ik niet tegen." (p.70)

is de meest compacte samenvatting van haar levensgevecht.

Els Stoffers

noten:

- 1) Dr. C.I. Dessauer, De ~~draam~~ der rede, het mensbeeld in de sociale wetenschappen. 1e druk. 's-Gravenhage, 1982.
- 2) Burnier A., Poëzie, jongens en het gezelschap van geleerde vrouwen. 1e druk. Amsterdam, 1974.
- Burnier A., De zwembadmentaliteit. 3e druk. Amsterdam, 1980.
- 3) Burnier A., De reis naar Kithira. 1e druk. Amsterdam, 1976.
- 4) Burnier A., De litteraire salon. 1e druk. Amsterdam, 1983.

interview met Trees Ruys: haar leven en werk

Graag wil ik jullie - lezeressen van het Mooswief - via deze weg voorstellen aan iemand wier pad mij gelukkigerwijs kruiste. Haar naam is Trees Ruys. Gericht op dit artikel ben ik Trees gaan interviewen en heb bij de bewerking van het verkregen materiaal geselecteerd. Leidraad daarbij heb ik gezocht in Trees' leven als kunstenaressen. Mij intrigeert in haar levensloop - en in die van vele vrouwen met haar - hoe zij haar positie als vrouw ervaart in relatie tot "haar grote liefde" ofwel haar vak.

HOE BEELDEN VAN VROEGER HUN VERHAAL VERTELLEN

Met Trees praten is Indonesië proeven: in haar trekken, spraak, tijdsbesef, tempo en - vooral de laatste tijd - in de beelden die haar werk doordringen.

In het gesprek dat we hebben, doemen in haar jeugdimpresie veelvuldig de bergen op met de typies javaanse paarden. "Ik heb sterk in de natuur geleefd", vat ze samen. "Ik dacht ook altijd met een planter te trouwen...; wildernis..."

Vervolgens voert ze haar vader op, zelf een safe beroep ingegaan maar van huis uit een rastekenaar. "Hij heeft mij op mijn sterke kanten aangesproken. Moedigde aan, wat hijzelf niet vermocht."

Haar moeder fleurde bij vriendinnen met haar dochters' tekenkunde, maar was zoals Trees het uitdrukt "half": "Ik moest van haar leren dansen en elegant-zijn. Dat kan ik nu ook; ik ben opgegroeid in die dubbele, vrouwelijke verschijning."

Toen het gezin in 1945 remigreerde, heerste er onbegrip voor de Indië-ganger. "De Nederlander riep onmiddellijk, dat alles hier erger was geweest. Wij hielden onze koppen dus dicht", zegt Trees verstillid.

Nu, na 40 jaar, loopt Trees bij V & D te winkelen, en blijft haar blik hangen bij een wit plastic lineaal-tje: op een wit fond staan langszij vette zwarte japanse lettertekens, aan één uiteinde is een rode cirkel gedrukt van één stuiver grootte. Voor de meeste kopers een onooglijk aandoend gebruiksvoorwerp, voor Trees de suggestie van de japanse vlag en daarmee plotseling aangewakkerde herinnerin-

gen en woede.

In ons gesprek wijdt Trees uit over de kamptijd, hoe deze de vrouwen onderling verdeelde. Door de dreigende sankties ten opzichte van hun eigen kind, ver-raadden de vrouwen een smokkelend kind van de ander. De mannen, zo schetst Trees, ontbrak de materiële basis tot zulk verraad: zij zaten zonder vrouw en kind bijéén in het mannenkamp en waren daarom eerder onderling solidair. Nu deze tijd bij Trees terugkomt, treden overigens ook de luchtige belevenissen uit deze periode naar voren.

Meer horend over haar levensgeschiedenis en hoe zijzelf deze vertelt maakt, dat ik meer ga zien in haar beeld- en kleurbuik. Zo zie ik nadrukkelijker de typiese bergpaarden, de heldere kleuren, bamboe...Indonesië.

VAN VORMEN, KLEUREN EN LIJNEN TOT WAND- KLEED, LINO EN GLAS IN LOOD

Haar opleidingstijd beoordeelt Trees achteraf als zeer ambachtelijk. De aanpak van toen werpt nu vruchten af: vrijheid van werkstijl, brede kennis van materiaal. Trees werkt dan ook in houtsneden, lino, met stof, olieverf, aquarel, houtskool, spattechniek, glas in lood, wat niet...

Haar werk verhaalt in een continue trant: monumentale en compacte vormen met al naar gelang de tijd meer of minder expliciete themaas. Sommige werken bevatten een haast profetiese boodschap, zoals enkele van haar wandkleden: "Jonas in de walvis" of - aktueller - "circus het huwelijk" en "zelfonderdrukking". Toch is Trees' werk in mijn ogen wars van een moraliserende propagandistiese boodschap. Zelf zegt ze in verband met haar themaas: "Als vrouw ben je met zoveel tegelijk

bezig, dat ik bemerk pas iets uit mijn handen te krijgen als ik een boodschap heb, een opdracht heb. Een man werkt volgens een lijn. Ik heb als vrouw die lijn pas, wanneer ik vanuit een opdracht werk; als ik anderen iets kan aanreiken."

OVER EIGEN RUIMTE EN NETWERKEN

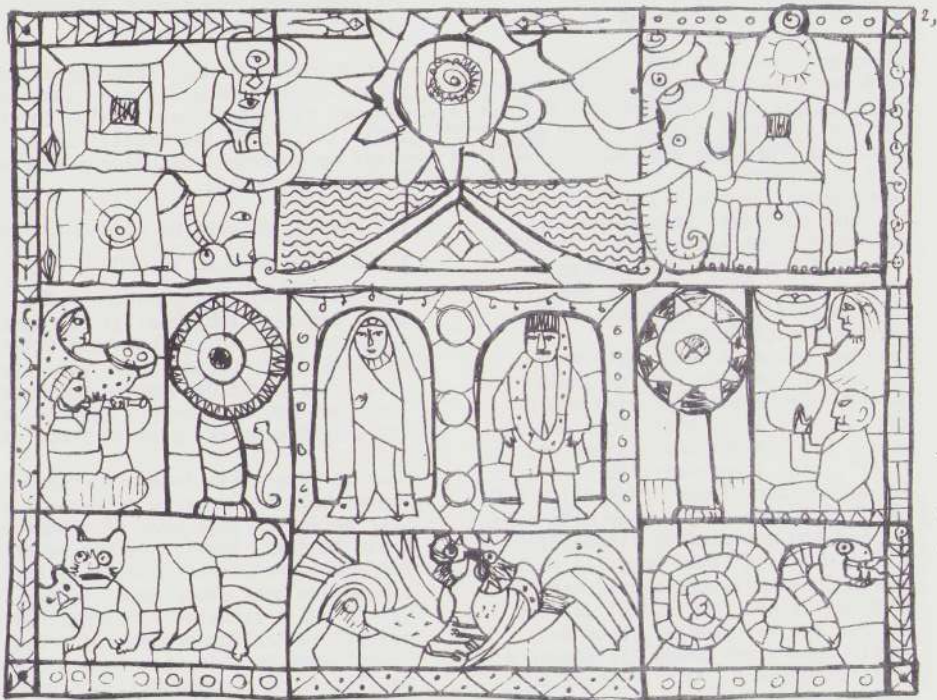
Voortbordurend op hoe Trees haar positie als vrouw ziet, haalt Trees de houtsnede tevoorschijn die ze - hoogzwanger van haar eerste kind - maakte als laatste werk om te symboliseren, dat nu een nieuwe levensfase aanbrak: die van het fulltime moeder en echtgenote zijn.

Als haar jongstgeborene naar de kleuterschool gaat, geeft Trees pas weer toe aan de verleiding van het witte papier en pakt haar oude liefde weer langzaam op. Aangezien Trees voor het merendeel de huishouding alleen moet runnen, bemerkt zij dat ze zichzelf verliest nu ze haar oude vak erbij doet. Om die situatie te kunnen

reorganiseren, zijn twee ervaringen van belang: het eigen atelier en de FORT.

Van het tijdens haar huwelijk eerst-verdiende eigen geld zet Trees, los van het woonhuis op een eigen lapje grond aanpalend aan de achtertuin, een atelier neer. Het atelier wordt in de loop der tijd eigenzinnig getooid met een bordje "niet storen". Door deze ruimtelijke scheiding lukt het pas om de druk en de appèls te weerstaan die tot op dat moment als te vanzelfsprekend gericht worden naar keuken en woonkamer ("ma-am..."). Meermalen haalt Trees haar FORT-ervaring aan: "Daar heb ik nee-leren-zegen en heb ik onder ogen gezien dat ik zonder mijn oude vak geen ruggegraat heb."

Zoals ze (in '72!) wekelijks naar Utrecht reisde om via een FORT-groep bondgenotes te vinden, zo reist ze nu met regelmaat naar Den Haag. Daar maakt ze deel uit van een kunstenaarsengroep. Deze groep richt zich erop elkaars werk te bekijken, te bespreken;

daarnaast wordt gepraat over "hoe kind en kunst te rijmen zijn" en hoe je naar buiten treedt met je werk. Dat laatste is vooral zo nuttig, aldus Trees, omdat de organisatiekant van het kunstenaarsberoep bij vrouwen het eerst buiten de boot dreigt te vallen. Gevolg: geen exposities.

EN VERDER...

Het hier verkort weergegeven gesprek tussen Trees en mij levert zeer zeker geen rechtstreekse konklusies op. Wel heb ikzelf een niet te onderdruk-

ken gevoel: iets afrondends te vermelden. Al is het alleen: het is goed met iemand te communiceren van een heel andere generatie; iemand die haar leven als vrouw veelzijdig en strijdbaar inricht; iemand die 'het' evenmin vanzelf krijgt, maar juist zegt "Ik word 106 jaar en zal in die tussentijd in ieder geval een goed-draaiend glas-inlood atelier opgezet hebben..."

Bea Goethart
mei 1985

CHRONOLOGIE:

- 1925 geboren in Maastricht
- 1927 emigratie naar Java, waar het gezin uitgroeit van 5 tot 8 kinderen; waar moeder vooral moedert en vader leraar aan de HBS is
- 1940 "van paradijselijk leven de hel in": 4 jaar jappenkamp, voor vader de Birma-spoorlijn
- 1945 remigratie
- 1946 plaatsing op de kunstakademie in Den Haag
- 1951 eindexamen. Trees woont in bij haar ouders in Delft, heeft een eigen atelier in de stad en geeft daarnaast tekenles op een nonnenschool
- 1955 huwelijk met oud-akademiegroot Jan Vonk
- 1957 wegens baanwisseling van Jan verhuizing naar een flat in Heerlen. In deze levensfase krijgt Trees in korte tijd 6 kinderen
- + 1967 terugkeer naar haar oude liefde, de beeldende kunst

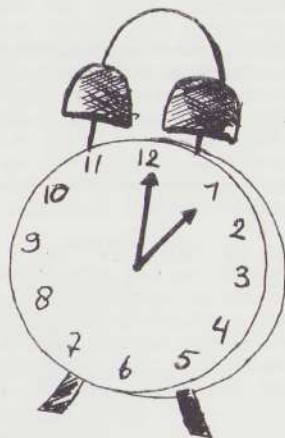
WAAR WERK VAN TREES TE BEZIEN VALT:

- wandkleden - Geerlingshof, Volkshogeschool te Valkenburg
- het Eijkske, Schaesberg
- toeristenkerk, Gulpen
- schouwburg, Heerlen
- DSM
- bibliotheek, Den Haag
- klooster, Belfeld (bruikleen)
- buurtuis, Maastricht
- Doevenrade, Heerlen
- glas in lood - op den Bies, Schimmert, gekombineerd met wandkleed
- GGZ, Heerlen

In Den Haag in galerie Arti zal in augustus een tentoonstelling plaatsvinden.
Ten letste: Trees heeft thuis veel werk uit- en opgehangen. Voor belangstellenden: Kerkstraat 39, Ubachsberg, tel. 045-751663.

een feministe van het eerste uur: Annette Versluys-Poelman

Ze was de oudste dochter uit een domineesgezin van het Groningse platteland (Noordbroek). Ds. Poelman was denk ik wel een van de eerste zeer vrijzinnige predikanten, schreef vele brochures, was socialist en heeft jaren in de Tweede Kamer gezeten. Zijn stijl van preken moet volgens de overlevering in de familie het gewone 19e eeuwse patroon hebben gehad: zijn dochters klonnen op stoelen en deden hun vader gloedvol na en hij was degenen die zich daar tranen om zat te lachen. De dominee werd blind en eerst zijn vrouw en later dochter Annette hielpen hem bij het uit het hoofd leren van zijn preken. Gezien hij zo geloofde in het socialisme dat hij meende dat het christendom alleen met hulp daarvan een volwaardige en werkzame ideologie kon zijn, heeft Annette een goede leerschool gehad voor het feministische werk dat ze is gaan doen. Ze was lid van de Vrije Vrouwenvereniging, eerste presidente van de vereniging voor vrouwenkiesrecht, betrokken bij de oprichting "Onderlinge Vrouwenbescherming", bestuurslid en presidente daarvan, oprichtster van het Tehuis Annette in Amsterdam voor ongehuwde moeders, lid van het voorbereidingscomité van het nationale comité voor moederbescherming en seksuele hervorming, mede-organisatrice van de tentoonstelling "De Vrouw". Dit alles in Amsterdam, waar ze in 1882 met haar man naar toe verhuisde. Die man was de uitgever Willem Versluys, die de tachtigers uitgaf en veel feministische brochures e.d. Ze hielp mee in de uitgeverij en had dan ook nog vier zoons. Zijzelf schreef ook brochures en stuurde brieven naar ministers om allerlei misstanden uit de doeken te doen. Ze zal ongetwijfeld ook met Aletta Jacobs hebben samengewerkt, die zich bij voorkeur met arbeidervrouwen bezighield en onder die vrouwen met geboortebepaling. Over de "ongebreidelde sexualiteit van de man" ging toen menige verga-

dering en werd vurig geschreven: wat zij daar allemaal zeiden en schreven, daar staan wij van te kijken en hoeveel zijn wij opgeschoten?? De tachtigers kwamen bij de familie ook veel aan huis, ook daar bestaan nog leuke verhalen over. Een ernstig stuk van dit verhaal is dat Albert Verwey een prachtig gedicht heeft geschreven bij Annettes doodsbed, hij zegt wat hij ziet en denkt...."goed waart ge en ongewoon...."
In de soc-fem teksten nr. 8, Sara 1984, heeft Myriam Everard een artikel staan over die hele club vrouwen waar Annette er één van was, onder de titel: Vier feministen en het Nederlandsch Wetenschappelijk Humanitair Komitee, en in mei van dit jaar verschijnt er een scriptie van M.E. die ik toegestuurd krijg en waarvan ik dan een paar exemplaren zal nabestellen.
Waarom deze Annette mij zo boeit? Een zus van haar was mijn grootmoeder!

Fien

Nelia Sancho Liao over de strijd van vrouwen in de Filipijnen

In 1980 begon de vrouwenbeweging in de Filipijnen op gang te komen, en vooral in 1983, na de moord op Aquino, werden steeds meer vrouwen actief in de strijd tegen de onderdrukking. Dit leidde in 1984 (8 maart) tot de oprichting van GABRIELA. Dit is een overkoepelende organisatie van 47 vrouwengroepen en organisaties uit de verschillende sectoren en lagen van de maatschappij. Begin 1984 kwam een aantal vrouwen die actief zijn in het solidariteitswerk voor de Filipijnen, bijeen om te praten over de groeiende vrouwenbeweging in de Filipijnen en om te bekijken hoe zij de strijd van vrouwen daár, actief konden ondersteunen en concreet vorm konden geven. Zo ontstond een werkgroep "Vrouwen voor Filipijnen", bestaande uit vrouwen van verschillende organisaties die allen actief zijn in het vrouwenwerk. Belangrijkste doel van deze groep is om hier in Nederland bekendheid te geven aan de situatie en de strijd van vrouwen in de Filipijnen, en daadwerkelijk een bijdrage te leveren aan de internationale solidariteit van vrouwen in Nederland en in de Filipijnen. Om deze internationale solidariteit vorm te geven werd een campagne gestart voor de vrijlating van vrouwelijke politieke gevangenen, aansluitend bij een soortgelijke actie van GABRIELA in de Filipijnen. Op 8 december 1984 werd het startsein gegeven voor deze campagne, en werd een leiding gehouden door een vertegenwoordigster van GABRIELA, NELIA SANCHO LIAO, die zelf tweemaal om politieke redenen gevangen heeft gezeten, en die gedurende twee weken in Nederland allerlei vrouwenorganisaties heeft bezocht. Hieronder volgt een deel van datgene wat zij toen verteld heeft (de volledige tekst is bij de contactpersoon op te vragen).

Goeiemiddag, ik ben Nelia Sancho. Ik ben hier gekomen als vertegenwoordigster van de GABRIELA vrouwen coalitie. GABRIELA is een coalitie van 47 verschillende vrouwenorganisaties, programma's en instellingen in de Filipijnen. Maar om de situatie van vrouwen te kunnen bespreken, moet ik noodzakelijkerwijs eerst meer vertellen over het Filipijnse volk, over de vrouwen in elke sektor, over de onderdrukking door de staat en de onderdrukking op grond van klasse en sekse, want zo zien wij de problemen van uitbuiting en onderdrukking van de Filipijnse vrouwen. Deze problemen, zoals vrouwendiskriminatie, de rechten en het welzijn van vrouwen, moeten gezien worden als deel van de andere problemen die we in de Filipijnen hebben. Ongeveer 90% van onze vrouwen behoren tot de onderdrukte en uitgebuite klasse arbeiders, boeren en de lage inkomensgroepen van de middenklasse. De voornaamste problemen waar vrouwen mee gekonfronteerd worden, zijn de problemen van de buitenlandse overheersing

(met name de V.S.), het probleem van het grondbezit op het platteland (76,5% van de vrouwen heeft hieronder te lijden) en de onderdrukking door de staat in de vorm van een diktatuur onder Marcos die als een alleenheerser regeert.

Voor nu, met betrekking tot de situatie van vrouwen, zien we dat we een diktatoriale regering opgelegd krijgen, die een systeem in stand houdt dat Filipijnse vrouwen onderdrukt en uitbuit. We hebben zo erg onder dit regime te lijden, dat het bijna de grens van wat mensen kunnen verdragen, te boven gaat. Vooral de boeren, arbeiders en lagere middenklasse hebben dagelijks te lijden. Hierbij komt, zoals we nu zien, dat vrouwen behalve de staats- en sektorale onderdrukking, nog bijzonder aan onderdrukking te lijden hebben vanwege het feit dat ze vrouw zijn. We willen vier probleemkwesities naar voren brengen, die vrouwen in de verschillende sectoren en klassen gemeen hebben. Maar voordat ik hierop in ga, wil ik ook de vormen van vrouwenonderdrukking bespreken, waar ar-

beidsters, boerenvrouwen en vrouwen uit de sloppenwijken en middenklasse mee te maken hebben. Eén van deze vormen van onderdrukking is het feit dat het produktieve vermogen van vrouwen heel erg onderontwikkeld is; dit komt tot uiting in de vorm van een heel groot overschot aan arbeidskrachten, waarvan 2/3 deel uit vrouwen bestaat. De verhouding wat betreft mannen en vrouwen onder de werkelozen in ons land is: 7 vrouwen tegenover 1 man zitten zonder werk of zonder volledig werk. Op het platteland bijvoorbeeld, is het werk dat vrouwen krijgen heel erg beperkt en seizoensgebonden. Dit betekent dat zij niet het hele jaar werk hebben. Vrouwen van het platteland vormen daarom het grootste reservoir goedkope arbeidskrachten; gemakkelijk voor de buitenlandse monopolie-bedrijven die grote plantages hebben, bijvoorbeeld in Mindanao, en voor de grootgrondbezitters en compradors (mensen die zich bezig houden met het verbouwen van exportgewassen en deze exporteren). De degradatie en uitbuiting op het platteland hebben vrouwen ernstig getroffen op grote schaal, en dit heeft veel vrouwen ertoe gebracht weg te gaan en alles aan te pakken wat maar mogelijk is in het bestaande systeem, om te kunnen overleven. Misschien

kan dit in verband gebracht worden met de aanwezigheid van prostitutie en de steeds toenemende kriminaliteit, die vooral veroorzaakt wordt door de ernstig verslechterende economische situatie. Vrouwen uit de sloppenwijken in de stad zijn meestal migranten van het platteland en zij vormen de grootste groep vrouwen die allerlei soorten baantjes doen in de stad, zoals hulp in de huishouding, pinda's verkopen op straat, enz. Vrouwelijke arbeidskrachten hebben problemen als: onzekerheid over het al dan niet voortduren van hun baan, lage lonen, en lange werktijden. Ook krijgen vrouwen lagere lonen dan hun mannelijke collega's. Voor elke peso die een man verdient, krijgt een vrouw maar 32-39 centavos gemiddeld. Een ander probleem voor de arbeidsters is het beleid van de bedrijfsleiding: "To get either laid down or laid off"; dit betekent dat vrouwen gedwongen worden zich seksueel te laten gebruiken om hun baan te kunnen behouden of om promotie te kunnen maken. Behalve deze slechte omstandigheden is er ook nog het feit dat vrouwen hoofdzakelijk werken in de op export gerichte en arbeidsintensieve industrie. Dit zijn industrie-taken waar vrouwen veel lagere lonen krijgen dan mannen, en waar de arbeidsomstandigheden het

meest onmenselijk zijn.

Ik wil graag stellen dat de grondproblemen van ons volk, in de vorm van de duidelijke overheersing en toenemende invloed van de V.S. op de economie van het land, een faktor zijn bij de uitbuiting van vrouwen. De bedrijven waar de meeste vrouwen werken, zijn eigendom van TNC's (Transnationale ondernemingen). Dit zijn de kledingindustrie, elektronika, textiel en levensmiddelenindustrie. Vooral kleding, textiel en elektronika zijn in handen van met name Amerikaanse TNC's. Deze bedrijven bevinden zich veelal in vrijhandelsszones, zoals de BEPZ (Bataan Export Processing Zone). Ik wil vaststellen dat wij, als we de problemen van vrouwen bekijken (onderdrukking en uitbuiting), ten eerste vinden dat we fundamenteel gekonfronteerd worden met de grondproblemen waar het hele Filipijnse volk mee gekonfronteerd wordt (de buitenlandse overheersing, het probleem van het grondbezit op het platteland en de onderdrukking door de staat). In deze samenhang zien we de problemen van de rechten van het welzijn van de vrouw.

De 4 probleemkwesties die we kortgeleden naar voren hebben gebracht via kampanjes van GABRIELA, zijn de volgende: 1. diskriminatie; vooral wat betreft de toegang van vrouwen tot het arbeids- en productieproces.

2. de dubbele last, wat we beschouwen als een dringend probleem. Vrouwen, vooral boerenvrouwen op het platteland, werken keihard op het land, om daarna thuis ook nog te zorgen voor de kinderen en het huishouden. Dit probleem geldt ook voor vrouwen uit de andere sectoren.

3. het verwaarlozen van het welzijn van vrouwen, wat een groot probleem is geworden vanwege de economische achteruitgang en armoede. We hebben een erg hoog sterftecijfer, vooral onder vrouwen en kinderen. Ook de slechte leefomstandigheden, vooral in de sloppenwijken en op het platteland, zoals het ontbreken van een goed watersysteem, licht en sanitaire voorzieningen, hebben vooral vrouwen en kinderen getroffen wat betreft hun gezondheid en welzijn.

4. seksuele vernedering en uitbuiting, in de vorm van prostitutie als een georganiseerde, wijdverbreide en agressieve industrie. We hebben tenminste 150.000 prostituees die geregistreerd

staan bij het ministerie van volksgezondheid. Hieronder vallen niet degenen die in de "amusements"-industrie werken, of als kulturele danseres, agogo-danseres, of werken in sauna's en massage-salons. Een andere vorm is de "male-order-bride business", waarbij vrouwen reageren op advertenties van westerse introductieburo's die Filipina's kopen voor individuele mannen in het westen.

De seksuele vernedering van de Filipijnse vrouwen heeft erg agressieve vormen aangenomen onder het huidige systeem en wordt gestimuleerd door de regering, die vrouwen adverteert als attractie voor toeristen om naar de Filipijnen te gaan. Misschien hebben jullie wel gehoord van de georganiseerde seksreizen naar de Filipijnen. Dan zijn er ook nog de militaire bases van de V.S., die hun mannen naar Olongapo en Angelus sturen voor hun "ontspanning en recreatiebehoeften". De aanwezigheid van de V.S.-bases (de grootste militaire bases buiten de V.S.) heeft de prostitutie-industrie doen ontstaan.

Ik wil hier vermelden hoe wij met deze situatie van de Filipijnse vrouwen omgaan. Voor een deel moeten we hiervoor nagaan, hoe we in het begin aankijken tegen de deelname van vrouwen. We hebben de vrouwen altijd als deel van de groeiende volksbeweging gezien. Sinds het volk begon te strijden voor verandering van hun omstandigheden, hebben de vrouwen altijd deel uitgemaakt van deze strijd. In 1970 hadden we de eerste vrouwenorganisatie, MAKIBAKA, die een duidelijk beroep deed op de vrouwen om deel te nemen aan de politieke en sociale veranderingen die in het land aan de gang waren, en om te strijden tegen de uitbuiting en onderdrukking van vrouwen door politieke en religieuze autoriteiten en clan- en mannelijke overheersing. Deze vrouwenorganisatie ontstond tegelijkertijd met de opkomst van vele studentenorganisaties en arbeidersorganisaties in het begin van de jaren 70. Toen in 1972 de staat van beleg werd afgekondigd, werden de meeste van deze organisaties illegaal verklaard, zo ook MAKIBAKA. Na de afkondiging van de staat van beleg werden de mensen beroofd van het recht om zich te organiseren, bijeenkomsten te houden en hun

ongenoegens te uiten op vreedzame wijze.

Met dit soort onderdrukking, en een klimaat van angst in het hele land, besloten veel van de vrouwelijke leiders die we toen hadden, om vrouwenorganisaties op te richten onder de boerenbevolking. Maar vanwege de enorme militarisatie en onderdrukking op het platteland, konden de vrouwenorganisaties niet naar buiten treden om duidelijk hun problemen kenbaar te maken.

In de jaren '73, '74 en '75 tijdens de staat van beleg, ontstonden er verschillende sektorale organisaties in het land. De arbeiders, ook de vrouwen, organiseerden zich eerder als een sektorale organisatie, richtten vakbonden op, vochten voor hun recht om te staken, ondanks het verbod hierop d.m.v. een presidentieel dekreet. Mensen uit de religieuze sektor werden progressiever, ondersteunden de strijd van de arbeiders en de boeren, en kwamen op voor de politieke gevangenen.

Vrouwen hebben altijd deel uitgemaakt van deze organisaties. Al deze organisaties proberen samen te werken en een volksbeweging op gang te brengen in de steden, die we vandaag de dag kennen als het "parlement van de straat". Dit is een belangrijke spreekbuis geworden voor het volk: ze kunnen militante acties voeren en hun eisen en grieven duidelijk zichtbaar en hoorbaar maken aan de rest van het land.

In deze fase van de groeiende volksbeweging werd de vrouwenbeweging geboren in de steden die duidelijk de vrouwenkwesties naar voren bracht.

Begin 1984, tijdens de 8 maart-viering van Internationale Vrouwendag, besloten veel vrouwenorganisaties om gezamenlijk activiteiten te gaan ondernemen. En zo ontstond GABRIELA (General Assembly Binding Women for Reforms Integrety Equality Leadership and Action).

GABRIELA is het eens geworden over drie doelstellingen:

1. werken aan de realisatie van democratie in ons land. Dit betekent voor ons strijden tegen de diktatuur van het Marcos-bewind en ook tegen de steun en inmenging van de V.S. in ons land.
2. werken voor een vrij en onafhankelijk Filipijnen, vrij van buitenlandse overheersing, vooral op het gebied van de economie en het politieke leven.
3. strijden voor de rechten en het welzijn van vrouwen. GABRIELA ziet de

dringende noodzaak voor vrouwen om zich te ontwikkelen tot een sociale en politieke kracht en om onze leiderschapskwaliteiten en capaciteit te ontwikkelen.

GABRIELA heeft de mate van deze ontwikkeling van vrouwen verhoogd. Wij geloven dat de vrouwenbeweging in ons land nu al ook werkt aan de verzekering van een rechtvaardige plaats voor vrouwen in de nieuwe orde. Vrouwen hebben altijd deel uitgemaakt van de strijd, en de vrouwenbeweging zal doorgaan met het ontwikkelen van deze deelname en het verzekeren van de voorwaarden voor gelijkheid tussen de seksen, vooral op het voornaamste terrein: de vestiging van een nieuwe orde.

De onmiddellijke taak van GABRIELA op dit moment is om de bewustwording van onze vrouwen en mannen te ontwikkelen op het gebied van vrouwenkwesties en om actieve steun te krijgen voor deelname van vrouwen op allerlei gebied en op grote schaal.

We geloven dat we nu op een punt gekomen zijn waarop het Filipijnse volk zich moet verenigen en moet samenwerken om te strijden tegen de vijand: een diktatuur die gesteund wordt door de V.S. We denken dat het Filipijnse volk, mannen en vrouwen, in de komende jaren (hopenlijk in de komende 5 jaar) heel hard zal werken aan positieve en definitieve veranderingen in ons land.

Voor vrouwen die geïnteresseerd zijn in "Vrouwen voor Filipijnen": Ime Bressers, Bogaardenstraat 29, 6211 SN Maastricht, tel. 17717, is contactpersoon voor de regio Limburg. Een van de activiteiten die de werkgroep heeft gedaan is het maken van een dia-serie: "Over leven en over winnen..." over Filipijnse vrouwen, waarin een koppeling wordt gemaakt tussen de situatie en de strijd van vrouwen in de Filipijnen en de situatie hier. Deze serie is te bestellen (huren) bij het Missionair Centrum, Gasthuisstraat 19, Heerlen, tel. 045-711980.

Het landelijk contactadres is: Vrouwen voor Filipijnen, p/a Filipijnengroep Nederland, v. Lidth de Jeudestraat 26, 3581 GJ Utrecht, tel. 030-319323, contactpersonen: Mariet, Yvonne.

V.G.C.: 1 jaar

Op 6 mei j.l. bestond het Vrouwengezondheidscentrum een jaar. Een reden om even terug te blikken. Hierbij komen we tot de konklusie dat het VGC een groot bestaansrecht heeft. Dit valt onder meer af te leiden uit het aantal bezoeken en telefoontjes tijdens de balie-ope-ningsuren, het grote aantal verzoeken om voorlichting te geven en lezingen te houden voor vrouwengroepen en -organisaties en onze deelname aan een aantal forumdiscussies.

Al deze ervaringen leren, dat er bij vrouwen behoefte bestaat om samen te praten over gemeenschappelijke ervaringen, en ook om samen te zoeken naar oplossingen en/of veranderingen. Ondanks het feit dat het werk ons af en toe boven het hoofd groeide, voelen we toch een sterke stimulans om vol goede moed en met veel energie de ingeslagen weg verder te gaan.

Toch zouden we in de toekomst wat meer aandacht gaan besteden aan vrouwen die ideeën en plannen hebben waar ze samen met het VGC iets mee willen doen.

We denken hierbij aan een incidentele vorm van samenwerking, b.v. het organiseren van thema-avonden, lezingen, acties, opstarten van zelfhulpgroepen enz. Er zijn reeds een aantal voorstellen gedaan, zoals: yogalessen, alternatieve geneeswijzen, zelfhulpgroep hyperventilatie, spreekuur anti-conceptie etc.

Op deze manier denken we 'n beter gebruik te kunnen maken van de vele vormen van deskundigheid die vrouwen bezitten.

Kom gerust eens langs, ook als je gewoon eens wilt kletsen.

de vrouwen van het VGC

oproep

VROUWEN GEZOCHT

die voelen voor het werken met audiovisuele middelen.

In Maastricht wordt momenteel gewerkt aan het opzetten van een Audiovisueel Atelier (onder supervisie van Ger Nijst) ten behoeve van werk(st)ers in het onderwijs, vormingswerk en sociaal-cultureel werk.

Ik heb reeds contact gehad met Ger Nijst en mijn globale plannen aan hem voorgelegd. Die plannen bestaan uit enerzijds het wegnemen van een stuk schroom ten aanzien van o.a. het middel video, anderzijds om met een groep vrouwen te werken aan bijv. voorlichtingsfilmpjes aangaande de activiteiten van verschillende groepen binnen het centrum. Ook zouden er projecten in kunstzinnige sfeer uitgewerkt kunnen worden.

Ik zoek daarom vrouwen die samen met mij de haalbaarheid van bovengenoemde willen onderzoeken en eventueel (als het effe kan zeker) na het volgen van een video-training aan de slag te gaan. Van de duur van de training en de eventuele kosten heb ik nog geen beeld. Dit is pas zinnig uit te zoeken wanneer er werkelijk belangstelling bestaat voor dit initiatief. Wil je meedoen, geef je dan op: schriftelijk bij het Vrouwen centrum of tijdens werkdagen tel. 50865.

Anneke-c.

vakantie

Zoek je nog naar een gezellige vakantieplek dan hier twee ideeën, niet te ver weg:

Auberge
Le Point du Jour
206 4260 Pitet Fallais
(30 km vanaf Luik)
p.n. 190 BIFR
Er komen overwegend lesbische vrouwen en kinderen zijn er niet welkom.
Het beste kun je vantevoren even bellen: 019-699795

Nederlands eerste vrouwenkampeerplaats "De Hooimijt", een camping van en voor vrouwen en meiden, heeft 30 staanplaatsen en enkele huurtenten + enkele kamers in de boerderij; plekken om gezamenlijk te koken, beschutte speelplekjes voor kinderen en een eenvoudige kantine.
Prijzen: f 4,50 voor volwassenen pp.pd
f 2,50 voor kinderen pp.pd
Iets duurder zijn gehuurde tenten + kamers. Goedkoper wordt het als je meehelpt met klussen.

Inlichten: mevrouw Zelt
Pieterzylsterweg 4
9844 TA Pieterzyl (Gr)
tel. 05948-357

VAKANTIE IN GROEPSVERBAND

Vormingscentrum Drieklank-Vredeveld in Zeegse (Dr) organiseert van 29 juli - 2 augustus een themaweek "Vrouw en kracht", een week om:
kracht en energie op te doen
je mogelijkheden te versterken
leef te krijgen waardoor je nieuwe stappen zet
aandacht voor: lijfwerk, fort en gestalt en feministische spiritualiteit.

Voor meer inlichtingen: tel. 05921-41948

aankondigingen

VRUWENWEGWIJZER RIAGG

De projectgroep emancipatie van het RIAGG heeft een bundeling gemaakt van activiteiten voor vrouwen in Maastricht en omgeving. Handig voor vrouwen die met en voor vrouwen werken.

aankondigingen

BIBLIOTHEEK LILLITH

Nieuwe boeken (gekocht mei 1985)

Bourgonje, Fleur	Spoorloos	roman
Bowles, Jane	Twee dames die het leven ernstig nemen	roman
Brown, Rita Mae	Koningin van Amerika	roman
Gilbert, Harriet	Wilde Rit	roman
Graaf de, Hermine	Een kaart, niet het gebied	roman
Luise, Susie	Ze zijn vrouwen	roman
May, Lizzy Sara	Vader en dochter	psychologie
Meulenbelt, Anja	Kleine voeten, grote voeten (vrouwen in China)	roman
Roemer, Astrid	Nergens, nergens	feminisme
Rubin, Lillian	Vrouwen, mannen en intimiteit	emancipatie
Rubinstein, Renate	Naar de bliksem? Ik niet	psychologie
Schmitz, Lucy	Geboortenregeling en Turkse, Marokkaanse en Surinaamse vrouwen in Nederland	roman
Schwarzer, Alice	Gesprekken met Simone de Beauvoir	gezondheid
Soest van, Margo en Meulenbelt, Anja	Mannen, wat is er met jullie gebeurd	emancipatie
Ullman, Liv	Een kwestie van kiezen	emancipatie roman

X-Y beweging

X-Y beweging is een fondsorganisatie die steun geeft aan groepen en volkeren die zich georganiseerd hebben om te strijden tegen onderdrukking en uitbuiting. Steun aan het verzet in El Salvador, Guatemala, Eritrea en de Filipijnen. Steun aan half legale boerengroepjes in Peru, Senegal etc. Steun aan vrouwenorganisaties in Eritrea en de Antillen. Wil je lid worden of meer informatie over X-Y:

X-Y beweging
Amaliastraat 7
2514 IC Den Haag

CULTUREEL

Op 20 en 21 juni een filmmarathon in het filmhuis: "Vrouwen van overal", 16 films van en over vrouwen.